

การวิเคราะห์ผลการนำนโยบายสาธารณะสู่การปฏิบัติ: นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท

Analysis of the Results of putting public policy into practice: Village and urban community fund policy, 1 million baht per fund

พิมพ์ลดา อีระมนต์ปราณีต¹, ภักดี โพธิ์สิงห์²

Pimlada Theeramonpraneet, Phakdee Phosingh

¹ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

Doctor of Public Administration program Faculty of Political Science and Public Administration Maha
Sarakhm Rajabhat University

² สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Department of Public Administration Faculty of Political Science and Public Administration MahaSarakhm
Rajabhat University

Corresponding's author's e-mail: Pimlada8125@gmail.com

Received: 4 October 2023

Revised: 22 October 2023

Accepted: 1 November 2023

บทคัดย่อ

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองหรือกองทุนละ 1 ล้านบาท มีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ ชุมชน การลดรายจ่ายการบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน เป็นแหล่งเงินกู้ยืมหมุนเวียนที่ช่วยสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนในการจัดตั้ง “กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ” เสมือนเป็นการกระจายอำนาจในการบริหารประเทศในรูปแบบหนึ่งของรัฐบาลที่ประชาชนมีสิทธิในการบริหารงานอย่างอิสระ ซึ่งรัฐบาลได้ตั้งเป้าหมายเพื่อให้แน่ใจว่าเงินทุนจะกระจายออกไปยังภาคส่วนต่างๆ มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของคนในชุมชนและประชากรทั้งหมด ซึ่งผู้เขียนได้ศึกษาและสรุปผลจากการนำนโยบายสาธารณะสู่การปฏิบัติตามปรัชญากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยจำแนกตามด้านผลกระทบเชิงบวกและเชิงปัญหาของการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน ในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. ด้านผลกระทบเชิงบวกของนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้แก่ 1) เสริมสร้างความเป็นชุมชนและท้องถิ่น 2) ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและการจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง 3) เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน 4) เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม 5) กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตย
พื้นฐาน

2. ด้านผลกระทบเชิงปัญหาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้แก่ 1) ความไม่สมดุลระหว่างเงินทุน
กับความต้องการ 2) ความไม่เป็นกลางของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 3) การผิดนัดชำระ
หนี้ของผู้กู้ 4) การขาดการแนะนำการใช้เงินให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ 5) คณะกรรมการกองทุนฯ ขาดแรงจูงใจ
ในการทำงาน 6) ขาดสิ่งกระตุ้นหรือจูงใจให้ผู้กู้ชำระหนี้ 7) ขาดระบบการบริหารจัดการของกองทุนฯ ที่ดี และ 8) การกู้
หนี้ใหม่มาหมุนเวียนค่าใช้จ่าย

คำสำคัญ: นโยบายสาธารณะ; กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, กองทุนละ 1 ล้านบาท

Abstract

The village and urban community fund, or 1 million baht per fund, aims to establish a 1 million baht fund as a source of working capital in the village and urban communities for investment in career development. Create jobs, generate income or increase community income, reduce emergency and urgent need relief expenditures. Is a source of revolving loans that help generate income for households in the establishment of the "National Village and Urban Community Fund" as if it is a decentralization of the country's administration in a form of government in which people have the right to manage independently. The government has set goals to ensure that the funds are distributed across different sectors. as much as possible for the well-being of the community and the entire population. The author has studied and summarized the results from the implementation of public policy to the implementation of the National Village and Urban Community Fund philosophy. Classified by positive and problematic impacts of village and community funds. Each issue is as follows: 1. The positive impacts of the village and urban community fund policies are: 1) Enhancement of community and locality 2) The community determines the future and management of the village and community with its own values and wisdom 3) Support Benefits to the underprivileged in villages and communities 4) Linking the joint learning process between communities, the government, private sector and civil society 5) Decentralizing local powers and developing fundamental democracy) The imbalance between funds and needs 2) The impartiality of the village and urban fund committees 3) Borrowers' defaults 4) Lack of advice on the proper use of funds 5) Fund committees the Lack of motivation to work 6) Lack of incentives or incentives

for borrowers to repay debt 7) Lack of good fund management system and 8) Lack of new debt repayment to repay old debt

Keywords: public policy; Village and Urban Community Fund, 1 million baht each

บทนำ

กองทุนหมู่บ้านเป็นหนึ่งในนโยบายหลักที่พรรคไทยรักไทยภายใต้การนำของ ดร.ทักษิณ ชินวัตร ประกาศเป็นนโยบายของพรรคและใช้สู้ศึกเลือกตั้งปี 2544 และเป็นนโยบายที่ดำเนินการทันที หลัง ดร.ทักษิณ ชินวัตร ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี (พรรคเพื่อไทย. 2564) และเป็นเวลานานกว่า 20 ปีที่นโยบายนี้เป็นนโยบายประชานิยม เป็นหนึ่งในโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนของรัฐบาล โดยเน้นให้ชุมชนพึ่งพาตนเองในการบริหารจัดการเงินทุนที่ภาครัฐเป็นผู้จัดสรรให้ในเบื้องต้น โดยกองทุนหมู่บ้าน ทำหน้าที่เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีจุดประสงค์หลักเพื่อเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้าน เสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งเป็นการส่งเสริมกระบวนการกระจายอำนาจ โดยมีแหล่งเงินทุนจากธนาคารออมสินและ ธกส. ในรูปแบบเงินกู้ยืมของรัฐบาล (ณัฐกานต์ วรสง่าศิลป์ และคณะ, 2550) บางช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลมีแนวคิดที่จะยกเลิกนโยบายกองทุนหมู่บ้านแต่ด้วยความสำเร็จและเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้านจึงส่งผลให้กองทุนหมู่บ้านสามารถดำเนินงานมาได้จนถึงปัจจุบัน ซึ่งโดยปัจจุบัน “กองทุนหมู่บ้าน” ได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น “โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน” ในต้นปี พ.ศ. 2563 เป็นต้นมา (อดิศักดิ์ วงศ์อ้ายตา, 2564)

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจัดตั้งขึ้นเป็นองค์กรมหาชนตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 จนกระทั่งได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง ยุติการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์กรมหาชน) เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2548 (ราชกิจจานุเบกษา, 2548) ภายหลังจากมีพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2547 (มีผลบังคับใช้ เมื่อ 31 ธันวาคม 2547) ซึ่งกำหนดให้เป็นหน่วยงานของรัฐมีฐานะเป็นนิติบุคคล ดำเนินงานภายใต้การกำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารโดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.) โดยมีนายกรัฐมนตรีหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นประธาน และปัจจุบันนายกรัฐมนตรีได้มอบหมายให้รองนายกรัฐมนตรี (นายสุพัฒนพงษ์ พันธ์มีเชาว์) เป็นประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2564)

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555–2559) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม โดยให้ความสำคัญกับ “การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก” ให้มีความหลากหลายและแข็งแกร่งมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการจัดตั้ง “กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” เสมือนเป็นการกระจายอำนาจในการบริหารประเทศในรูปแบบหนึ่งของรัฐบาลที่ประชาชนมีสิทธิในการบริหารงานอย่างอิสระ

จึงนับว่าเป็นกองทุนหมุนเวียนที่น่าติดตามและควรให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกเหนือจากข้อดีที่เงินงบประมาณส่งตรงถึงมือประชาชนโดยตรง มีการใช้จ่ายเงินงบประมาณครอบคลุมทุกพื้นที่ของประเทศ เพื่อสร้างโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับประชาชนในการพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ในชุมชน (ศิริขวัญ วิเชียรเพริศ. 2558)

ภารกิจหลักของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มุ่งเน้นการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานรากและเสริมสร้างให้มีความเข้มแข็งตามนโยบายของรัฐบาล เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับสร้างงานสร้างอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน พร้อมสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจของชุมชน ช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับฐานรากของประเทศให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้านและชุมชน ซึ่งรัฐบาลให้ความสำคัญกับภาคเกษตร เพราะถือเป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ และประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศเป็นเกษตรกรเป็นกำลังซื้อหลักของประเทศ เมื่อได้รับการส่งเสริมสนับสนุนและแนะแนวทางประกอบอาชีพที่ถูกต้องเหมาะสม จะส่งผลให้เศรษฐกิจฐานรากเข้มแข็งนำไปสู่การสร้างชาติอย่างมั่นคงได้ ในขณะเดียวกันสมาชิกต้องพร้อมปรับตัวสู่การทำธุรกิจในยุคดิจิทัล เพื่อขยายโอกาสทางการค้าให้สามารถสร้างรายได้อย่างยั่งยืนได้อีกทางหนึ่ง (รัฐบาลไทย, 2566)

พรรคเพื่อไทยโดย น.ส.แพทองธาร ชินวัตร ประธานคณะที่ปรึกษาด้านการมีส่วนร่วมและนวัตกรรม พรรคเพื่อไทยและหัวหน้าครอบครัวเพื่อไทย กล่าวในการประชุมใหญ่วิสามัญ ประจำปี 2565 ณ ที่ทำการพรรคเพื่อไทย ได้ชูนโยบายกองทุนหมู่บ้านหนึ่งในนโยบายหลักของพรรค ที่มีแนวคิดนโยบายที่ขยายบทบาทมากขึ้น กองทุนร่วมทุน และการระดมทุนแบบ crowdfunding (กรุงเทพธุรกิจ. 2566) ดังนั้น จากการเริ่มต้นนโยบายจนถึงปัจจุบันการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองยังคงเป็นนโยบายที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและสืบทอดมาจนถึงทายาททางการเมืองในปัจจุบันที่ได้ชูนโยบายการต่อยอดนโยบายกองทุนหมู่บ้านให้มีบทบาทมากขึ้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาและวิเคราะห์ผลการนำนโยบายสาธารณะสู่การปฏิบัติ : นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท ว่ามีผลลัพธ์จากการปฏิบัติอย่างไร และมีแนวทางเพื่อการยกระดับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีความเข้มแข็งมากในทิศทางใด เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ผลการนำนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การปฏิบัติและแนวทางสู่การยกระดับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีความเข้มแข็ง

องค์ความรู้เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ได้มีนักวิชาการที่ได้อธิบายถึงความเป็นมาของนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่แตกต่างกัน และหลากหลายแง่มุมตามความรู้ของนักวิชาการแต่ละท่าน โดยผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาจากผลงานทางวิชาการ วารสาร งานวิจัยของนักวิชาการ และองค์กรต่างๆ ที่ได้ให้ความหมายที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 3 ได้ให้ความหมายของ กองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนี้

“กองทุนหมู่บ้าน” หมายความว่า กองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมือง แล้วแต่กรณี

“หมู่บ้าน” หมายความว่า หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่

“ชุมชนเมือง” หมายความว่า ชุมชนในเขตเทศบาล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยาหรือเขตพื้นที่อื่น ทั้งนี้โดยมีขอบเขตตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

“คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน” หมายความว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือคณะกรรมการ กองทุนชุมชนเมือง แล้วแต่กรณี

“กรรมการกองทุนหมู่บ้าน” หมายความว่า กรรมการในคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือ กรรมการ ในคณะกรรมการกองทุนชุมชนเมือง แล้วแต่กรณี บริษัทของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

1. เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
2. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
3. เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
4. เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชนและประชาสังคม
5. กระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (2551) นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง “โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท” นั้น วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง กองทุนละ 1 ล้านบาท ก็เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่ายการบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างการสร้างความสุขสวัสดิการที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบการบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิด ริเริ่มเพื่อการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ในอนาคต เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็ง ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง

ไพรินทร์ พุดินอก (2562) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นกองทุนที่เกิดขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล โดยรัฐจัดสรร เงินลงไปหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน การลงทุนสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน หลักการสำคัญของกองทุน คือ เพื่อสร้างความเป็นชุมชนให้สามารถพึ่งตนเอง โดยให้ชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการกองทุนเหล่านี้ด้วยตนเอง ซึ่งกองทุนต้องเอื้อประโยชน์ต่อคนในชุมชน และสามารถเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ให้กับหน่วยงานราชการและเอกชนได้

อนันต์ เพียรวัฒนกุลชัย (2559) การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านมีแนวคิดจากนโยบายของรัฐบาลในการที่จะให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ปราศจากการพึ่งพางบประมาณจากรัฐบาลและสามารถสร้างกลไกการออมเงินให้กับ ประชาชนที่ไม่ต้องพึ่งพาสถาบันการเงินของรัฐที่จะทำให้ประชาชน รายได้น้อยมีการเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากยิ่งขึ้นอันจะถือว่าการพัฒนารากฐานทางสังคมอย่างยั่งยืนและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างแท้จริง โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ เพิ่มรายได้และลดรายจ่ายหรือสำหรับการส่งเสริมและพัฒนาไปสู่การสร้างสวัสดิภาพและสวัสดิการหรือประโยชน์อื่นๆ ให้แก่ ประชาชนภายในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง จึงได้นำแนวคิดในการ จัดตั้งธนาคารเพื่อคนจนของประเทศบังคลาเทศตามแนวคิดของ “ธนาคารกามิน” (Huhammad, Yunus, 2553)

จากการทบทวนแนวคิดของนักวิชาการและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนจึงสังเคราะห์และสรุปได้ว่า นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองหรือกองทุนละ 1 ล้านบาท มีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ ชุมชน การลดรายจ่ายการบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน เป็นแหล่งเงินกู้ยืมหมุนเวียนที่ช่วยสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน ในการจัดตั้ง “กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” เสมือนเป็นการกระจายอำนาจในการบริหารประเทศในรูปแบบหนึ่งของรัฐบาลที่ประชาชนมีสิทธิในการบริหารงานอย่างอิสระ ซึ่งรัฐบาลได้ตั้งเป้าหมายเพื่อให้แน่ใจว่าเงินทุนจะกระจายออกไปยังภาคส่วนต่างๆ มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของคนในชุมชนและประชากรทั้งหมด

ผลจากการนำนโยบายสาธารณะสู่การปฏิบัติตามปรัชญากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากนโยบายทางการเมืองสู่การเป็นนโยบายสาธารณะจนเป็นโครงการประชานิยมในปัจจุบัน รวมถึงการได้บรรจุเป็นนโยบายของรัฐบาลและมีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง ภายใต้การกำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารโดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.) ซึ่งมีปรัชญาหรือ หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติไว้ในระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และผู้เขียนได้ศึกษาและสรุปผลจากการนำนโยบายสาธารณะ สู่การปฏิบัติตามปรัชญากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยจำแนกตามด้านผลกระทบเชิงบวกและด้านเชิงปัญหาของการกองทุน หมู่บ้านฯ ในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. ด้านผลกระทบเชิงบวกของนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ผลกระทบเชิงบวกของนโยบายกองทุนหมู่บ้านฯ โดยจำแนกตามปรัชญาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนี้

1) เสริมสร้างความเป็นชุมชนและท้องถิ่น

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย รวมทั้งช่วยยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ในแต่ละหมู่บ้าน นอกจากนี้ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองยังเป็นแหล่งลงทุนสำหรับธุรกิจในพื้นที่ ช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่และพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และกองทุนหมู่บ้านประสบความสำเร็จในการส่งเสริมเศรษฐกิจในชนบทของประเทศไทยและช่วยลดความอดอยากและความยากจน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุวรงค์ วงศ์สุริวัฒน์ และคณะ (2562) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับดีมาก: กรณีศึกษาจังหวัดนครปฐม พบว่า ผลการศึกษา กระบวนการบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม ประธานผู้บริหารจัดการกองทุนมีการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของกองทุนในทุกระดับ มีการเปิดโอกาสให้กลุ่มได้มีสิทธิและส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกองทุนตามหลักประชาธิปไตย และมีการเปิดโอกาสให้ชุมชนสามารถแสดงความคิดเห็นในการบริหารจัดการต่างๆ รวมไปถึงการใช้หลักกัลยาณมิตรในการบริหารจัดการกองทุน มีการแบ่งหน้าที่ในการทำงานที่ทำให้หน้าที่รับผิดชอบของแต่ละคนมีความชัดเจน ส่งผลให้กระบวนการบริหารและการทำงานมีประสิทธิภาพมีความ สอดคล้องกัน และการจัดให้มีการประชุมสมาชิก โดยในทุกการประชุมจะมีการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเกิดเป็นความรู้ที่ทำให้เกิดการพัฒนาต่อไป

2) ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและการจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองก้าวไปในทิศทางที่ถูกต้องเพื่อสร้างอนาคตที่ดีขึ้นให้กับประชาชนในชนบทของประเทศไทย ด้วยการอัดฉีดทางการเงินนี้และการเข้าถึงบริการทางการเงินและทรัพยากรที่ดีขึ้น หมู่บ้านสามารถปรับปรุงความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของพวกเขาอย่างมีความหมายและยั่งยืนโดยการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการตนเองโดยคนในท้องถิ่น โดยมีหลักเกณฑ์ในการตั้งคณะกรรมการในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่อาศัยอยู่ในชุมชนตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาของ รัชพล ทิธี และคณะ (2565) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การจัดการความรู้กองทุนหมู่บ้านชั้นสูง หมู่ที่ 7 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการความรู้กองทุนหมู่บ้าน ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอนที่สำคัญ ได้แก่ 1. การบ่งชี้ ความรู้ ด้านโครงสร้าง และด้านทุนและการบริหารจัดการ 2. การสร้างและการแสวงหาความรู้ ได้แก่ การเข้ารับ การอบรม สัมมนา และการแลกเปลี่ยนระหว่างคณะกรรมการ แบบทางการและไม่เป็นทางการ 3. การจัดการ ความรู้ คือ มีการบันทึกระบบการเงินเป็นลาย

ลักษณะอักษร 4. การประมวลความรู้ คือ มีระบบเอกสารต่างๆ จัดเป็นเอกสารแบบง่าย ๆ อ่านเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน และ 5. การถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ โดยมีการ ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 2) รูปแบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ประกอบด้วย 1. การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน 2. ภาวะผู้นำ 3. การคัดเลือกบุคลากร 4. การกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึง 5. การบริหารจัดการความเสี่ยง และ 6. กระบวนการมีส่วนร่วม

3) เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองซึ่งเงินทุนส่วนใหญ่จัดสรรให้กับผู้ที่อยู่ในเขตพื้นที่ด้อยโอกาส โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ตามดอยหรือต่างจังหวัด รัฐบาลตั้งเป้าหมายเพื่อให้แน่ใจว่าเงินทุนจะกระจายออกไปยังภาคส่วนต่างๆ มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เงินทุนส่วนใหญ่จะใช้ในการจัดตั้งธุรกิจขนาดเล็กและริเริ่มกิจการด้านการเกษตร สิ่งนี้ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้และสร้างรายได้เพิ่มเติมให้กับหมู่บ้าน สิ่งนี้พิสูจน์แล้วว่าเป็นประโยชน์สำหรับประชากรทั้งหมด สอดคล้องกับ ชนะพงษ์ กล้ากลสิกิจ และคณะ (2562) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงเป็นอีกกลไกหนึ่ง หากรัฐบาลจะกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากและขับเคลื่อนเศรษฐกิจในทุกพื้นที่ของประเทศ โดยการสนับสนุนกองทุนหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็งให้สามารถขยายการลงทุนประกอบกิจการ ในภาคเกษตรหรือลงทุนสร้างอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน รวมถึงปรับปรุงกองทุนหมู่บ้านที่ยังขาดการบริหารจัดการที่ดี หากกองทุนหมู่บ้านสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพจะส่งผลที่ดีต่อเศรษฐกิจของประเทศและชุมชนแต่จะส่งผลดีในระยะยาวอย่างยั่งยืนหรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการกองทุนที่คนในชุมชนต้องร่วมมือช่วยกันบริหารจัดการ เพื่อให้สมาชิกทุกคนรับรู้ด้วยความรู้สึกร่วมกันของการเป็นเจ้าของกองทุนร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ในชุมชนอย่างเป็นระบบ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความสามัคคี ก่อให้เกิดเป็นพลังเครือข่ายทางการเงินและสังคมขับเคลื่อนให้ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

4. กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่รัฐบาลให้เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับการลงทุน การพัฒนาอาชีพ การสร้างงาน การสร้างรายได้ การลดรายจ่าย รวมทั้งการบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วนที่ล้วนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมคนในหมู่บ้านและชุมชนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเอง นำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจในกลุ่มหมู่บ้านและต่อเนื่องไปยังชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศรวมถึงเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย สำหรับการขับเคลื่อนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้ประสบผลสำเร็จนั้น ต้องนำเอาความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนและความรู้จากภายนอกชุมชนมาสังเคราะห์เป็นปัญญาและการจัดการ ดังนั้น ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ทั้งด้านทรัพยากร ภูมิปัญญา และความร่วมมือจากนโยบายดังกล่าว รัฐบาลยังจัดให้มีโครงการประชารัฐ เพื่อเสริมการรวมพลังของทุกภาคส่วนทั้ง

ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน ถือว่าเป็นนวัตกรรมทางสังคมของประเทศไทย คำว่า “ประชารัฐ” จึงหมายถึง รัฐซึ่งมีรัฐบาล เอกชน และประชาชนร่วมมือกันในการบริหารจัดการกิจการงานที่เป็นสาธารณะ (นวก. สงวนศักดิ์โยธิน และคณะ, 2564) มีความสอดคล้องกับ นิติยา มีภูมิ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบูรณาการการบริหารจัดการสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ผลการวิจัย พบว่า การบริหารจัดการองค์กรของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.) ในการดำเนินงานนั้นจะต้องมีการเชื่อมโยงป้อนกลับซึ่งกันและกันกับการบูรณาการเพื่อผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานขององค์กร อาทิเช่น การบริหารด้านทรัพยากรมนุษย์มีความจำเป็นที่จะต้องสนับสนุนงานในภาระกิจที่หลากหลายขององค์กร ดังนั้นบุคลากรจึงจำเป็นจะต้องมีการบริหารจัดการในหลายมิติหรือมุ่งเน้นเป็นการเฉพาะสำหรับงานที่ถือปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ประจำตำแหน่งงานโดยผ่านการบูรณาการวิธีการปฏิบัติด้านทรัพยากรมนุษย์ที่จะต้องสนองตอบต่อผลลัพธ์ในการปฏิบัติงาน

5. เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชนและประชาสังคม

จาก 1 ใน 5 ภารกิจของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนเป็นผู้บริหารจัดการเอง มุ่งพัฒนาศักยภาพของคนในหมู่บ้าน/ชุมชนให้สามารถคิด วิเคราะห์และเกิดการทำงานเป็นหมู่คณะ ตลอดจนเพิ่มขีดความสามารถของคนในหมู่บ้าน/ชุมชนเข้าสู่กระบวนการ มีส่วนร่วมโดยอาศัยการสร้างเครือข่ายของการทำงานแบบพหุภาคี และการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะมีความแตกต่างจากโครงการอื่น ๆ โดยการจัดตั้งคณะกรรมการกองทุนฯ จำนวน 9 - 15 คน ซึ่งมาจากการคัดเลือกกันเอง โดยสมาชิกจากบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความรับผิดชอบที่จะบริหารจัดการกองทุน ส่วนข้าราชการจะทำหน้าที่คอยสนับสนุนการดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานเท่านั้น หัวใจสำคัญของการดำเนินงาน คือคณะกรรมการกองทุนจะต้องมีบทบาทในการบริหารจัดการ ช่วยกันดูแลรักษาเงินกองทุนให้เกิดประโยชน์ ไม่ให้ใครนำไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้อง หากคณะกรรมการไม่เข้าร่วมบริหารจัดการ เงินกองทุน ย่อมเกิดการทุจริตและสูญหายได้ ซึ่งการที่จะบริหารกองทุนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งหากพิจารณาในแง่ของโครงสร้างอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนถือว่าการเปิดโอกาสให้หมู่บ้านและชุมชนได้ใช้ทรัพยากรบุคคลที่มีค่าเข้ามาทำงานร่วมกัน เพื่อหมู่บ้านหรือชุมชนของตนเอง ในการปฏิบัติงานตามบทบาทของคณะกรรมการกองทุน เป็นสิ่งที่ดีและประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติในระดับหนึ่ง (สุนทร ปัญญะพงษ์ และคณะ, 2562) ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของสุภาพร ศรีราพัฒน์ (2562) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การนํานโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไปปฏิบัติภายใต้การดำเนิน โครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านหนองงูเห่า ตำบลศิระชะจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมองว่าเป็นนโยบายที่ดีช่วยแก้ปัญหาการว่างงาน การเพิ่มรายได้ การสร้างงานให้แก่ภาคประชาชน การดำเนินนโยบายต้อง ปฏิบัติตามระเบียบและวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมาย รัฐ

ต้องทำความเข้าใจหรือสื่อสารให้ความรู้แก่ ประชาชน และเป็นการสร้างระบอบประชาธิปไตยในการแสดงความคิดเห็น ความร่วมมือกันในการนำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติด้านกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติเปิดโอกาสให้ ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการ และใช้การการจูงใจจากผู้นำมาสร้างให้เกิดแรงกระตุ้นในการลงมือทำงานร่วมกับผู้ปฏิบัติงาน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ผลจากการนำนโยบายสาธารณะสู่การปฏิบัติตามปรัชญากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท ในด้านผลกระทบเชิงบวกบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เนื่องจากยังเป็นนโยบายที่มีดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่องถึงรัฐบาลปัจจุบัน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย รวมทั้งช่วยยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ใน แต่ละหมู่บ้านสามารถบรรเทาความเดือดร้อนในการขาดเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งเป็นแหล่งเงินทุนให้แก่สมาชิกเพื่อสร้างโอกาสให้กับผู้กู้และสร้างอาชีพใหม่ๆ ขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน และช่วยแก้วิกฤตประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้าน และประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ทั้งด้านทรัพยากร ภูมิปัญญา การเพิ่มขีดความสามารถของคนในหมู่บ้าน/ชุมชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมโดยอาศัยการสร้างเครือข่ายของการทำงานแบบพหุภาคี และกองทุนฯ ที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการ หัวใจสำคัญของการดำเนินงาน คือคณะกรรมการกองทุนฯ มีบทบาทในการบริหารจัดการ มีความเชี่ยวชาญในการดำเนินงาน ช่วยกันดูแลรักษาเงินกองทุนให้เกิดประโยชน์ ไม่ให้ใครนำไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้อง มีความยุติธรรมกับสมาชิกกองทุน ประชาชนอย่างเสมอภาค หากคณะกรรมการไม่เข้าร่วมบริหารจัดการเงินกองทุนย่อมเกิดการทุจริตและสูญหายได้ และความร่วมมือจากนโยบายด้วยโดยรัฐบาลในปัจจุบันได้ส่งเสริมจัดให้มีโครงการประชารัฐ เพื่อเสริมการรวมพลังของทุกภาคส่วนทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน ถือว่าเป็นนวัตกรรมทางสังคมของประเทศไทย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ปรัชญาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2. ด้านผลกระทบเชิงปัญหาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

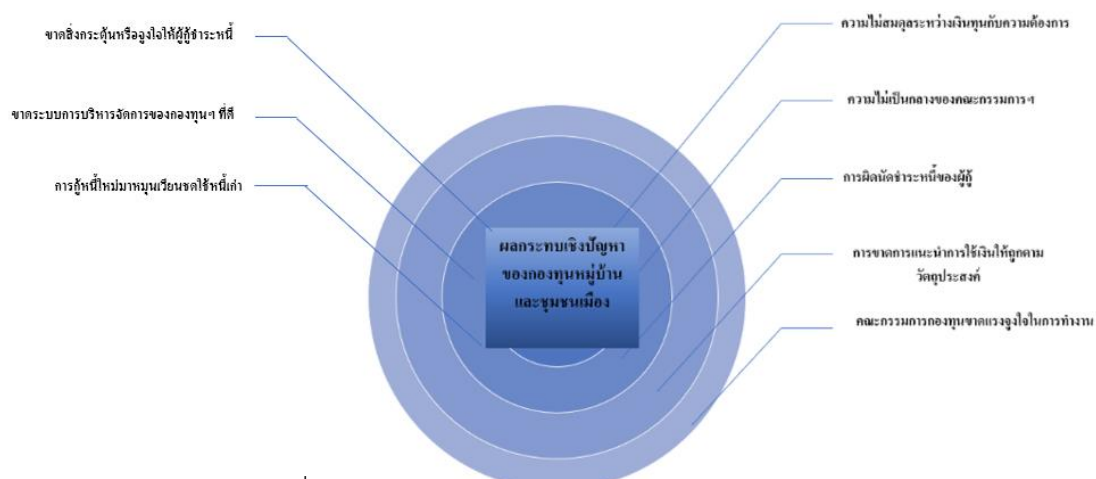
ในการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง นับตั้งแต่มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา เกิดปัญหาจากการนำนโยบายมาใช้ในช่วงแรกและมีการพยายามแก้ไขปัญหามาโดยตลอด ซึ่งผู้เขียนได้ศึกษาค้นคว้าจากบทความทางวิชาการ งานวิจัย และเอกสารเผยแพร่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถสรุปประเด็นด้านผลกระทบเชิงปัญหาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งสรุปเป็นรายประเด็นดังนี้

- 1) ความไม่สมดุลระหว่างเงินทุนกับความต้องการ เนื่องจากจำนวนของผู้ต้องการกู้เงินมีจำนวนมากกว่าจำนวนเงินที่ได้รับจัดสรร
- 2) ความไม่เป็นกลางของคณะกรรมการฯ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในหลายแห่งที่ล้มเหลวในการบริหารจัดการ มีการอนุมัติให้ความเห็นชอบในการอนุมัติเงินกู้ให้แก่พวกพ้องของตนขาดความยุติธรรมแก่สมาชิกในหมู่บ้านหรือชุมชน การนำเงินกองทุนไปใช้อย่างอื่น
- 3) การผิวนัดชำระหนี้ของผู้กู้ เนื่องจากผู้กู้ขาดความรับผิดชอบในการใช้หนี้เงินกู้เนื่องจากการนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ไม่ได้นำไปใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นหรือการแก้ไขปัญหานี้สินเดิม ทำให้หนี้พอกพูนขึ้นและไม่สามารถนำมาชำระได้ตามที่กำหนด
- 4) การขาดการแนะนำการใช้เงินให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการให้มีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเพื่อนำไปเป็นทุนหมุนเวียนในการสำหรับการลงทุน การพัฒนาอาชีพ การสร้างงาน การสร้างรายได้ การลดรายจ่าย รวมทั้งการบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน
- 5) คณะกรรมการกองทุนขาดแรงจูงใจในการทำงาน เนื่องจากคณะกรรมการกองทุนฯ มาจากการคัดเลือกผู้ที่มีประสบการณ์หรือผู้ที่ประชาชนไว้วางใจให้มาบริหารจัดการกองทุนฯ และเป็นผู้มีจิตอาสาเข้ามาเป็นคณะกรรมการฯ แต่ไม่มีค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับความรับผิดชอบ ทำให้กองทุนฯ ไม่ขับเคลื่อน
- 6) ขาดสิ่งกระตุ้นหรือจูงใจให้ผู้กู้ชำระหนี้ ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านฯ บางแห่งที่ล้มเลิกหรือไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากไม่มีสิ่งกระตุ้นหรือจูงใจให้ผู้กู้ชำระหนี้หรือขาดความรู้สึกเป็นหุ้นส่วนในกองทุนฯ หรือการต่อยอดเงินทุนเพื่อให้เกิดเงินปันผลเฉลี่ยคืนในอัตราที่น่าสนใจ
- 7) ขาดระบบการบริหารจัดการของกองทุนฯ ที่ดี ไม่มีระบบการจัดการด้านเอกสารที่เข้าใจได้ง่าย การซับซ้อนของเอกสารต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากการขาดความชำนาญในการบริหารจัดการกองทุนฯ ไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรเข้ามาช่วยในการจัดการความรู้ หรือขาดการเข้ารับการอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเครือข่ายกองทุนฯ

8) การกู้หนี้ใหม่มาหมุนเวียนชดใช้หนี้เก่า คือ การกู้แหล่งอื่นมาคืนก่อนเพื่อจะขอกู้กองทุนต่อทำให้เกิดวงจรการเป็นหนี้กองทุนฯ ไม่สิ้นสุด หรือการหาหนี้ใหม่มาเพื่อรักษาสีตธิในการกู้เงินใหม่ ทำให้ขาดการวางแผนการใช้จ่ายเงินที่ดี หรือการไม่ได้นำเงินไปใช้ให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์หรือทำให้เกิดรายได้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน

ทั้งนี้ ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว รัฐบาลได้พยายามแก้ไขและจัดให้มีแผนฟื้นฟูกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รัฐบาลได้สนับสนุนเงินงบประมาณให้กับกองทุนหมู่บ้าน ในช่วง 13 ปี ที่ผ่านมา เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านทั่วประเทศ รวมทั้งสิ้น 151,565.82 ล้านบาท (จากวงเงินที่อนุมัติ 166,895.8041 ล้านบาท) รัฐบาลได้เพิ่มทุนไปทั้งหมด 3 ครั้ง ผลการเพิ่มทุน ในระยะที่ 3 ณ เดือนกันยายน 2556 (กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2558) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ผลกระทบเชิงปัญหาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ที่มา : ผู้เขียนสังเคราะห์

บทสรุป

อย่างไรก็ดี ในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ย่อมมีทั้งด้านที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน และปัญหาจากการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แต่ปัจจุบันรัฐบาลได้พยายามที่จะแก้ไขและจัดให้มีแผนฟื้นฟูกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการที่จะให้กองทุนฯ มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ชุมชนสามารถจัดการตนเองได้เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ปรัชญาและหลักการสำคัญ และเจตนารมณ์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากผลกระทบเชิงบวกของนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และผลกระทบเชิงปัญหาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้เขียนจึงสามารถสังเคราะห์จากการศึกษาจากวารสารงานวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สื่อสิ่งพิมพ์ออนไลน์ เพื่อเป็นแนวทางเพื่อการยกระดับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งแสดงเป็นในแต่ละประเด็น ได้แก่ 1. การระดมแหล่งเงินทุนที่ดอกเบี้ยต่ำ ภาครัฐควรมีหน่วยงานหรือองค์กรให้คำปรึกษาแนะนำในแต่ละกองทุนเพื่อการบริหารงานกองทุนและติดตาม

ผลอย่างต่อเนื่อง 2. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้แก่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีตัวอย่างกองทุนฯ ที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการเป็นต้นแบบให้กับกองทุนหมู่บ้านอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง 3. กำหนดค่าตอบแทนที่เหมาะสมให้แก่คณะกรรมการกองทุนฯ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงาน 4. ส่งเสริมความรู้ให้แก่ประชาชนหรือลูกหนี้ทุกคนได้รู้จักการบริหารจัดการการเงินในครัวเรือน ลดการเป็นหนี้ 5. มีการตรวจสอบบัญชีกองทุนหมู่บ้านฯ อย่างต่อเนื่อง 6. การส่งเสริมให้มีโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับกองทุนหมู่บ้านฯ เพื่อเชื่อมต่อถึงหน่วยงานภาครัฐทำให้ง่ายต่อการตรวจสอบและสามารถแนะนำปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันสถานการณ์ 7. ส่งเสริมให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านฯ ให้รู้สึกถึงความเป็นหุ้นส่วนกับกองทุน ผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากการได้รับการกู้ยืมและการใช้หนี้กองทุนฯ 8. สร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้กู้ให้ใช้หนี้ตรงตามนัดด้วยการให้รางวัลสำหรับลูกหนี้ดีเด่น 9. มีมาตรการที่จะป้องกันความเสียหายและกำหนดความรับผิดชอบของคณะกรรมการในกรณีทุจริตต่อหน้าที่หรือยกยอกทรัพย์สินของกองทุน หรือตลอดจนผู้กู้ยืมที่ไม่ยอมชำระเงินกู้ยืม

ทั้งนี้ เพื่อให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ประสิทธิภาพและหลักการสำคัญและเจตนารมณ์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ตามทิศทางการพัฒนาส่งเสริมการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้วยศาสตร์พระราชา ประสิทธิภาพสูงพอเพียง และหลักทรงงานของในหลวงรัชกาลที่ 10 เพื่อสร้างการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพมหานคร. (2566). "แพททองธาร"ประกาศ10นโยบาย พท.-ค่าแรงขั้นต่ำ 600 บาท ป.ตรี 25,000 บ. การเมือง. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/politics/1041505>.
- กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. (2554). คู่มือดำเนินงาน โครงการเพิ่มทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระยะที่ 3. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- ชนะพงษ์ กล้ากลสิกิจ, สุรินทร์ นิยมามกุล และสุรพล สุยะพรหม. (2562). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์. 6(4), 786 – 802.
- พรรคเพื่อไทย. (2564). กองทุนหมู่บ้าน นโยบายเพื่อแก้ปัญหาความยากจน. สืบค้นจาก <https://ptp.or.th/archives/18333>
- ไพรินทร์ พลตินอก. (2562). กองทุนหมู่บ้าน: ทุนทางสังคมในฐานะกระบวนการขับเคลื่อนกองทุนหมู่บ้าน โอนสัจ. Veridian E-Journal, Silpakorn University. 5(3) September – December 2012. 126 – 148

- ธัชพล ทิธี, จุฑามาศ พรรณสมัย และชลิดา แสนวิเศษ. (2565). การจัดการความรู้กองทุนหมู่บ้านชั้นสูง หมู่ที่ 7 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 13(2), 55-70.
- นวกกร สงวนศักดิ์โยธิน และชุลีรัตน์ เจริญพร. (2564). การขับเคลื่อนชุมชนผ่านกองทุนหมู่บ้าน และบริษัทประชารัฐรักสามัคคี จำกัด ในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*. 11(3), 226-238.
- นิตยา มีภูมิ (2563). การบูรณาการบริหารจัดการสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ. *วารสารวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์บูรพาปริทัศน์*. 15(1), 76-91
- รัฐบาลไทย (2566). นายกฯ เปิดงาน “ก้าวสู่ทศวรรษที่ 3 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง” ย้ำ 3 บทบาทสำคัญกองทุนหมู่บ้านฯ เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน สนับสนุนการออม จัดระบบสวัสดิภาพสร้างสวัสดิการ. ข่าวนายกรัฐมนตรี. สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/64810>
- ราชกิจจานุเบกษา พุทธศักราช 2547 เล่ม 121 ตอนพิเศษ 85 ก 30 ธันวาคม 2547.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2548). เล่ม 122 ตอนพิเศษ 145ง ราชกิจจานุเบกษา 17 ธันวาคม 2548.
- สุนทร ปัญญะพงษ์, อัญชลีชัยศรี, ทศไนยวรรณ ดวงมาลา, วทัญญู ขำชัยภูมิ และวิมลศิลป์ ประชัยภูมิ . (2562). การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านตามหลักธรรมาภิบาล: กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านช่อระกา ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารวิชาการ มจร.บุรีรัมย์*. 2(2), 27-37.
- สุภาพร ศรีราพัฒน์ (2562). การนำนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไปปฏิบัติ ภายใต้การดำเนิน โครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านหนองงูเห่า ตำบลศรีษะจรเข้ น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สุวรงค์ วงศ์สุรวัฒน์, ศิริรัตน์ ชุณหคล้าย และวฤณพร ญัฐกิจโรจน์. (2562). การบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับดีมาก: กรณีศึกษาจังหวัดนครปฐม. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. 7(3), 888-898.
- สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. (2551). *คู่มือบัญชีสำหรับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. (2564). *แผนฟื้นฟูประสิทธิภาพการดำเนินงาน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ*. สืบค้นจาก http://www.villagefund.or.th/uploads/document/document_623084071eb7a.pdf.

- อดิศักดิ์ วงศ์อ้ายตา. (2564). การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของประชาชน ตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์ อำเภอกู่เหล็ก จังหวัดสุโขทัย. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. สืบค้นจาก <https://mmm.ru.ac.th/MMM/IS/vlt15-2/6114993810.pdf>.
- Huhammad, Yunus. (2553). นายธนาคารเพื่อคนจน. แปลจาก เรื่อง Vers UN Monde sans pauvrete ของ Huhammad Yunus (สฤณี อาชวานันทกุล, แปล) (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มติชน.

